

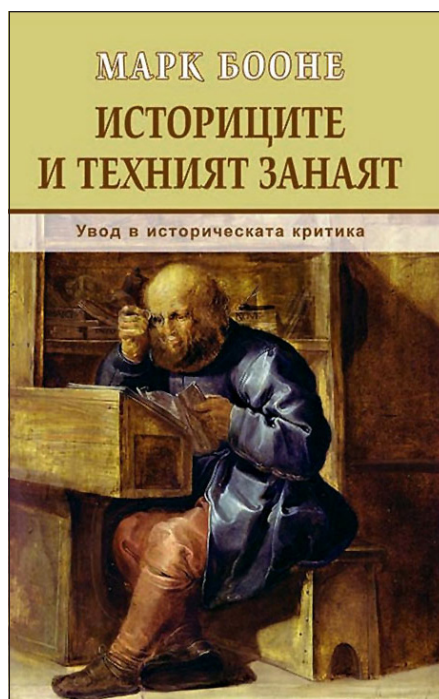
ЕДНА ДЪЛГООЧАКВАНА КНИГА

Проф. д.н. Костадин Паев

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Българската историография не може да се похвали с изобилие от издания, посветени на теоретичните въпроси на историята, особено що се отнася до такива, освободени от идеологическите рамки на времето. Наистина, още в навечерието на промените, у нас излезе от печат сборникът „Историци за историята“ (Todorova 1988), в който са включени публикации на световно известни учени в областта на теорията на историята, за чиито идеи и приноси по-рано можеше само бегло да се запознаем от задължително присъстващия раздел „Критика на буржоазните теории и учения“. През 90-те години на миналото столетие бяха издадени в превод на български език немалко трудове на чуждестранни изследователи в тази област, като Марк Блок, Робин Колингууд, Арнълд Тойнби, Едуард Кар, Петър Бицили, Николай Бердяев и други.

Тези издания принадлежат към една интердисциплинарна област, каквато е философията на историята, или по-често срещана в университетските курсове като „Увод в историческото познание“. Що се отнася обаче до трудовете с подчертано практическа насоченост в сферата на историческото изследване или методологията на историята, към която безспорно принадлежи книгата на Марк Бооне, у нас те наистина са рядкост. Въпреки близостта на изследвания предмет двете научни направления – философия на историята и методология на историята, не са идентични. Трудът на Марк Бооне всъщност успява да

съчетае майсторски и балансирано материята от двете области на историческото знание.

Самият Бооне нарича книгата си „наръчник“, която е четвърто основно преработено и допълнено издание на неговият „Увод в историческата критика“. Изследването на миналото е кумулативен процес, отбелязва Бооне. Сегашните и бъдещите историци, за които е написана книгата, продължават да дострояват това, което поколения техни предшественици са построили (Boone 2021, 7).

Историческият извор е централен обект на изследване. Ето защо, още в началото авторът прави обща характеристика и класификация на изворите, като в значителна степен тя съвпада с това, което се изучава в нашите университети, но има и различия и специфики. Акцентът е върху информационното съдържание на извора, както и върху съвременните източници на информация, каквито се явяват комуникационните мрежи, навлизащи все по-широко в нашето ежедневие. Друга част на книгата е посветена на техническия анализ на конкретния извор: декодиране, датиране, ситуиране, откриване на фалшификатите и трансформиране на първичния изворов материал във вид, подходящ за историческото изследване. По-нататъшните усилия на автора са насочени към запознаването на читателя със следващия етап на работата с историческия извор: методите на интерпретация, изграждането на хипотези и разбира се, влиянието на другите науки, с което на практика историческото изследване все повече се превръща в интердисциплинарно.

В подходящия момент и на подходящото място Марк Бооне прави плавен преход към по-абстрактното съдържание, което обикновено отнасяме към философията на историята. Обект на неговото внимание тук са основно историографските школи и идеи, а в съдържанието ефектно са включени и кратки биографични данни на отделни техни представители. Теоретичните разсъждения на автора в тази посока продължават и в четвъртата, последна част на изданието, където различните абстрактни категории, като „време“, „причинност“, „обективност“, „субективност“ и пр., са илюстрирани с достатъчно конкретни примери – тенденция, характерна за цялата книга и едно от нейните ценни достойнства.

Въпреки че е медиевист, Марк Бооне борава твърде сполучливо с понятията и събитията от най-ново време. И не само това. Актуалността на неговия труд се проявява и в изключително доброто познаване и реалистичната преценка относно ролята на модерните комуникационни технологии като източници и разпространители на историческа информация, без разбира се, да се игнорират и произтичащи от това рискове и негативни практики.

В съдържанието на книгата се открояват редица фундаментални дискуссионни въпроси, отнасящи се до историческото изследване. Марк Бооне не

избягва дебата относно предимствата и слабостите на *номотетичния* подход, търсещ общото, закономерното в историята, и *идеографичния* – акцентиращ върху отделното събитие, различието и уникалността. При други подходи, като например *интуитивния*, изследователят не трябва да разсъждава, съобразявайки се с края на разказа, подчертава Бооне, а при *бихейвиористичния* – чрез анализ на „външното“ могат да се разкрият същността и характеристиките на „вътрешното“. *Ситуационният* подход пък предполага да се има предвид, че човешкото поведение се определя и от времевия контекст (Boone 2021, 240 – 242).

Не са останали извън полезрението на автора и чисто технологичните аспекти на текстовата критика: метода на *Карл Лахман* и позициите на неговите опоненти; критиката на произхода, на заемането, на тълкуването (интерпретационна критика), на авторитетността, на компетентността, на искреността на източника и на неговия създател (Boone 2021, 132 – 158). Наред с това достатъчно внимание е отделено и на критичното съпоставяне на изворите: конфронтацията на свидетелствата, разсъждение в позитивното и разсъждение в негативното – мълчанието на извора или *argumentum ex silentio* (Boone 2021, 164 – 180).

Друг, нетрадиционен за нашата историография проблем, намерил място в книгата, е за ролята на историка в публичното изследване на нашумели в целия свят събития от близкото минало. В тази връзка, авторът представя два случая: убийството на Патрис Лумумба през 1961 г. и клането в Сребреница през 1995 г. И при двата случая властите, съответно на Белгия през 2000 г., която е обвинявана за съучастие в смъртта на Лумумба, и на Нидерландия, чийто батальон „сини каски“ е охранявал селището, предприемат действия за изясняване на обстоятелства около тези събития, като за целта са ангажирани известни историци експерти. На базата на изготвените от тях обемни доклади парламентите на тези страни се произнасят по случаите (Boone 2021, 398 – 401).

В последните параграфи на книгата си, чието съдържание всъщност изпълнява ролята на заключение, Марк Бооне поставя вечните въпроси на историческата наука: „Обективност: благородна мечта?“ или „Достижима ли е обективността?“, без разбира се, претенцията за меродавност.

Като неоспоримо достойнство на изданието е включването на допълнителна библиография след всяка от четирите части, включително и заглавия, публикувани на български език.

Към изданието биха могли да се отправят и някои критични бележки, свързани основно с работата на преводача и редактора. Налице са немалко правописни и граматически грешки, някои от които твърде елементарни. Това обаче не намалява стойността и значимостта на този труд, който се чете с удоволствие и лекота, и с който посветил се на изследване тайните и загадките на

миналото, трябва задължително да се запознае. Книгата е предназначена не само за историци, но и за онези, които смятат, че всеки може да пише история. Нейното съдържание достатъчно убедително разкрива колко сложна, комплицирана и многопластова е работата на историка.

ЛИТЕРАТУРА

БООНЕ, М., 2021. *Историците и техният занаят. Увод в историческата критика*. София: Кралица Маб. ISBN 978-954-533-196-1.

ТОДОРОВА, М., (съст.). 1988. *Историци за историята*. София: Св. Климент Охридски.

REFERENCES

BOONE, M., 2021. *Historians and their craft. Introduction to historical criticism*. Sofia: Queen Mab. ISBN 978-954-533-196-1.

TODOROVA, M., (ed.). 1988. *Historians for History*. Sofia: St. Kliment Ohridski.

A LONG-EXPECTED BOOK

✉ **Prof. Kostadin Paev, DSc.**

Publons Researcher ID: Z-2151-2019

Faculty of Law and History
South-West University "Neofit Rilski"

66, Ivan Mihaylov St.

2700 Blagoevgrad, Bulgaria

E-mail: kostapaev@swu.bg